

Editörler

**Dr. Levent Altınay
Dr. Osman M. Karatepe
Dr. Muharrem Tuna**

**Daha iyi bir dünya için
TURİZM
Sayı 2**

mtcon

Editörler

Dr. Levent Altınay

İşletme Fakültesi, Oxford Brooks Üniversitesi, Birleşik Krallık

Dr. Osman. M. Karatepe

Turizm Fakültesi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kıbrıs

Dr. Muharrem Tuna

Turizm Fakültesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türkiye

**DAHA İYİ BİR DÜNYA İÇİN TURİZM
SAYI 2**

ISBN 978-1-955833-10-3

Editörler

Dr. Levent Altınay

İşletme Fakültesi, Oxford Brooks Üniversitesi, Birleşik Krallık

Dr. Osman. M. Karatepe

Turizm Fakültesi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kıbrıs

Dr. Muharrem Tuna

Turizm Fakültesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türkiye

ISBN 978-1-955833-10-3

**** Yazım hataları, telif hakkı olan materyaller, teknik ve içeriksel hatalardan yazarların kendileri sorumludur.***

© USF M3 Publishing 2022

This work is subject to copyright. All rights are reserved by the Publisher, whether the whole or part of the material is concerned, specifically the rights of translation, reprinting, reuse of illustrations, recitation, broadcasting, reproduction on microfilms or in any other physical way, and transmission or information storage and retrieval, electronic adaptation, computer software, or by similar or dissimilar methodology now known or hereafter developed. The use of general descriptive names, registered names, trademarks, service marks, etc. in this publication does not simply, even in the absence of a specific statement, that such names are exempt from the relevant protective laws and regulations and therefore free for general use. The publisher, the authors and the editors are safe to assume that the advice and information in this book are believed to be true and accurate at the date of publication. Neither the publisher nor the authors or the editors give a warranty, express or implied, with respect to the material contained herein or for any errors or omissions that may have been made. The publisher remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

This imprint is published by USF M3 Publishing, LLC

The registered company address is: University of South Florida, 8350 N Tamiami Tr, Sarasota, FL 34243 USA.

Yardımcı Editörler

Dr. Alaattin Başoda

Turizm Fakültesi, Aksaray Üniversitesi, Türkiye

Dr. Seden Doğan

Turizm Fakültesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye

Dr. Muhittin Çavuşoğlu

The W. A. Franke İşletme Fakültesi, Kuzey Arizona Üniversitesi, Amerika Birleşik Devletleri

Editör Yardımcıları

Gökhan Şener

Turizm Fakültesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye

Basak Özyurt

Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Trakya Üniversitesi, Türkiye

Sinan Baran Bayar

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli Üniversitesi, Türkiye

ISBN 978-1-955833-10-3

Göç ve Kentleşme-Mutfak Kültürü Etkileşiminde Kadının Rolü

Gözde Yılmaz¹, Selda Uca², ve Emrah Özkul²

¹Sosyal Bilimler Enstitüsü

²Turizm Fakültesi

Kocaeli Üniversitesi, Türkiye

Özet

Mutfak, bir toplumun kültürünü yansıtan en önemli bileşenlerden biridir. Birey ve topluluklar göç nedeni ile yeni yaşam yerlerine uyum sağlamak amacı ile ilk olarak mutfak kültürlerini tanımaya yönelmişlerdir. Mutfak kültürlerinin etkileşimi ve devamlılığının sağlanmasında kadınlar önemli bir etken olarak görülmüştür. Bu çalışmada göç ve kentleşme- mutfak kültürü etkileşiminde kadınların mutfak kültürü üzerinde nasıl bir rolü olabileceği sorusundan yola çıkılarak, bu kapsamda göç ve kültür alan yazınında mutfak kültürü ve kadınlara yönelik yapılan araştırmaların değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Pek çok araştırmada kadının mutfak ile ilişkisinin; sağlık, din, etnik kimlik ve cinsiyet kimliği açısından ele alındığı görülmüştür. Yapılan çalışma sonuçlarına göre göç sonrası kadınların mutfak kültürlerini bilinçli bir şekilde korudukları ve devam ettirdikleri tespit edilmiştir. Mutfağın göçmen kadınlar tarafından, toplumun inşasında bir araç olarak görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Ulusal yazında konuya ilişkin yeterli çalışmanın olmadığı tespit edilmiştir ve bu bağlamda çalışmanın literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: göç, kentleşme, kadın, kültür, mutfak kültürü

The Role of Women in Migration and Urbanization-Culinary Culture Interaction

Abstract

The kitchen is one of the most important components reflecting the culture of a society. Individuals and communities have first fronted to getting know culinary cultures in order to adapt to new places of life due to migration. Women have been seen as an important factor in ensuring the interaction and continuity of culinary cultures. In this study, how can women have a role on culinary culture in the interaction of migration and urbanization- culinary culture based on the question of migration and culture in this context, it is aimed to evaluate the research conducted on culinary culture and women in the field of migration and culture. In many studies, it has been seen that women's relationship with cuisine is considered in terms of health, religion, ethnic identity and gender identity. According to the results of the study, it is detected that women consciously maintain and protect their culinary culture after migration. It has been concluded that the kitchen is seen by immigrant women as a tool in the construction of society. It has been determined that there are not enough studies on the subject in the national article and it is thought that the study will make an important contribution to the literature in this context.

Keywords: migration, urbanization, women, culture, culinary culture

Recommended Citation: Yılmaz, G., Uca, S., & Özkul, E. (2022). Göç ve kentleşme-mutfak kültürü etkileşiminde kadının rolü [The role of women in migration and urbanization-culinary

culture interaction]. In L. Altınay, O. M. Karatepe, & M. Tuna (Eds.), *Daha iyi bir dünya için turizm* (Vol 2, pp. 1–9). USF M3 Publishing. <https://www.doi.org/10.5038/9781955833103>

Giriş

Bir toplumun beslenme alışkanlığı o toplumun kültürü hakkında bilgi edinilmesine olanak sağlar. Mutfak, kültürel değerlerin yaşatıldığı en önemli bileşenlerden biridir. Göç olgusu, mutfak kültürünün yayılması ve farklı kültürlerle etkileşim sürecinin sağlanmasına neden olan bir etkidir. Bu etkileşim sürecinde kadınlar önemli bir rol oynar. Ailesi ile birlikte göç eden kadınların mutfak kültürüne ilişkin değerlerini koruması ve sürdürmesi açısından birtakım sorumlulukları vardır (Sam, 2006). Ancak göç sonucu kentleşme ile birlikte toplumsal ve ekonomik değişimlerle kadınlar daha belirgin hale gelmeye başlamıştır ve bu durum kadınlara yüklenen sorumluluklar üzerinde değişimlere yol açmıştır. Göç edilen yerde kadının iş gücü istihdamına katılması ile birlikte mutfakta geçilen zaman zarfında değişimler meydana gelmiştir (Garnweidner vd., 2012). Bu çalışmada, göç ve kentleşme-mutfak etkileşiminde kadının rolünü konu alan araştırmaların değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda literatür taraması sonucu özet bir tablo oluşturulmuştur. Yapılan çalışmaların genellikle uluslararası yazına ait olduğu ve henüz ulusal yazında konuya ilişkin yeterli çalışmanın olmadığı tespit edilmiştir ve bu bağlamda çalışmanın literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Literatür Taraması

Göç ve Kentleşme

Yaşanılan coğrafya tarih süresince sosyal, siyasal aidiyet ve kimlik oluşturmada önemli bir rol oynamıştır. Din, kültür, milliyet, sosyal sınıf ve aidiyet oluşumunda coğrafya birincil unsurdur. Yaşanılan coğrafyaya uyum sağlayıp sağlayamama durumu insan-mekân ilişkilerinin bozulmasına yol açmış ve göç hareketlerine neden olmuştur (Ekici & Tuncel, 2015). Göç belirli sebeplerden dolayı yaşam yerlerinin değiştirilmesi olarak tanımlanabilir. Türk Dil Kurumu göç kavramını “*Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret*” şeklinde ifade etmiştir (TDK, 2015). Başka bir deyişle göç, bireysel ya da kitlesel şekilde zorunlu ya da iradi olarak gerçekleşen coğrafi mekân hareketliliğidir (Özkan, 2019). Göç, oluşum nedeni ile farklı biçimlerde meydana gelir. Bu biçimlerden ilki göçün hareket yönüne göre oluşan iç ve dış göçlerdir. İç göç; ülke içerisindeki mekânsal değişikliklerden meydana gelir. Kırsal alandan kente veya kentten kırsal alana doğru gerçekleşen göç hareketleridir. Dış göç; ise ülke dışına gerçekleştirilen göç hareketleridir. Uluslararası göç olarak da tanımlanır (Nakhoul, 2014). Bu göç hareketlerine örnek olarak eğitim amaçlı ya da siyasal ve sosyal nedenlerden kaynaklı göçler gösterilebilir. Göç, birey ya da toplulukların kendi istekleri sonucu gerçekleşebileceği gibi iradeleri dışında zorunlu olarak da gerçekleşebilir. Gönüllü göçler insanların daha iyi yaşam koşulları içerisinde olma amacıyla ekonomik ve sosyal yönlü olarak gerçekleşir. Zorunlu göçler ise doğal afetler, savaş, terör olayları gibi siyasal sebepler sonucu gerçekleşir (Li & Frieze, 2013). Savaşlar, doğal afetler, yoksulluk, dini ya da siyasal baskılar göçe neden olan itici faktörler arasında gösterilirken; iş imkânı, eğitim ve sağlık, güvenlik ihtiyacı çekici faktörler arasında gösterilir. Kentler çekici faktörlerin bulunduğu yaşam yerleridir. Eğitim, sağlık ve kamu hizmetlerinin gelişmiş olması, ulaşım ve iletişim hizmetlerinin yeterliliği kentsel alanların tercih edilmesini sağlayan çekici faktörlerdir (Oral & Çetinkaya, 2017). Sanayi devrimi ile birlikte kentlerde büyük

bir nüfus artışı meydana gelmiştir. Kırsal alanda yaşanan değişimler, tarımda makineleşmeye geçilmesi ile birlikte iş gücünün azalması sonucunda kentlere doğru gerçekleşen göç hareketleri yoğunlaşmaya başlamıştır. Kentin olanaklarından yararlanma isteği ya da yaşam kalitesini iyileştirme isteği yayılma sürecini hızlandırmıştır. Aynı zamanda kırsal alandan kente göç eden bireylerin motivasyonları arasında kentlerdeki ekonomik gelişim ve ticari faaliyetlerden yararlanma arzusu da bulunur (Koçak & Terzi, 2012). Kentleşme bir değişim ve etkileşim sürecidir. Göç eylemi gerçekleştikten sonra hem göç veren yer hem de göç alan yer etkilenir. Birey ve toplumlar kentleşme sürecinde gelişim göstermenin yanı sıra birtakım sorunlar yaşayabilirler. Kentleşme, bireyselleşme sürecine katkı sağlarken diğer taraftan bireyin geldiği toplumun geleneklerini sürdürmesini ve aktarmasını zorlaştırmıştır. Bu durum yabancılaşma duygusunun doğmasına neden olmuştur. Yabancılaşma ile birlikte farklılaşma ve ayrışmalar meydana gelmiştir (Kuruyazıcı, 2001).

Göç - Mutfak Kültürü Etkileşimi

Mutfak, bir toplumun kültürünü yansıtan en önemli bileşenlerden biridir (Bromberger, 2000). Bir kültür bileşeni olarak mutfak, yiyecek ve içeceklerin hazırlanmasında kullanılan gıda maddelerini, pişirme tekniklerini ve geleneksel beslenme alışkanlıklarını inanç ve uygulamalar ile aktaran kültürel bir yapıdır (Kadıoğlu Çevik, 1997). Mutfağın oluşumunda iki ana unsur bulunur. Bunlar mutfağın kendisi ve çevresidir. Mutfağın kendisi toplumun yaşadığı fiziksel ve kültürel coğrafyadan etkilenir. Mutfağın çevresi ise toplumsal ilişkilerden etkilenir. Mutfak kültürünün yayılması ve farklı unsurların birbirini tanımalarını sağlayan etkenler arasında ekonomik ilişkiler, göçler, coğrafi keşifler ve savaşlar yer alır (Beşirli, 2011). Göç ve mutfak kültürü etkileşimi sürecinde birey ve topluluklar göç ettikleri yerlere uyum sağlamak amacıyla ilk olarak mutfak kültürlerini tanımaya başlar. Göç edilen yerde benimsedikleri beslenme şekilleri değişime uğratarak gidilen yere özgü yeni beslenme alışkanlıklarının kazanıldığı ya da gidilen yere kendi kültüründe uyguladıkları beslenme alışkanlıkları tanıtılarak kültürel bir etkileşim sağlanabilir. (Avşar & Seçim, 2020).

Mutfak kültürünün devamlılığının sağlanması göçmenler açısından önemlidir. Göçmenler için geleneksel mutfak uygulamalarını kaybetmek, aile ve dini inançlarını terk etmeleri ile aynı anlama gelir (Gabaccia 1998). Yapılan yemekler, anılar ve etnik kimliğin korunması ile bağlantılıdır. Gıda ve kimlik arasındaki bu güçlü bağlantı nedeniyle, göçmenler beslenme alışkanlıklarını sürdürme ve mutfak kültürünü koruma eğilimindedir (Greco Morasso & Zittoun, 2014). Göçmenler özellikle göçün ilk zamanlarında benimsedikleri beslenme biçimini devam ettirmekte sıkıntılar yaşayabilirler. Bu sıkıntıların yaşanmasında dinin etkisi oldukça büyüktür. Din, yeme-içme pratiklerini etkileyen bir kültür unsurudur (Anderson, 2005). Göçmenler dinleri gereği emredilen ve yasak edilen besinlere karşı simgesel bir tutum sergiler. Bu tutuma örnek olarak Müslümanların domuz eti tüketmemesi, Yahudilerin yeme-içme pratiklerini düzenleyen ve yiyecekleri helal-haram olarak kategorize eden kaşerut kuralları (Kurt, 2010), Hristiyanların ise belirli dönemlerde ibadet amacıyla (perhiz günleri) uzak durduğu besinler gösterilebilir. Ortak dini değerlere sahip olunsu bile, yaşadıkları coğrafya ve iklim farklılığından dolayı beslenme alışkanlıkları değişiklik gösterebilir (Uca, 2020). Coğrafya farklılığı nedeniyle benimsenen beslenme biçimine uygun besin tüketiminin gerçekleşmemesi göçmenler tarafından bir soruna dönüşebilir. Bu sorunların aşılması için beslenme alışkanlıkları değiştirilebilir ya da beslenme alışkanlıklarının devam ettirilmesi ve mutfak kültürlerini korumak amacıyla kurumsal yapılar oluşturulabilir. Günümüzdeki birçok göçmen restoranının varlığı bu kurumsal yapılara örnektir (Deniz & Öksüz, 2017). Bu restoranlar

sayesinde göçmenler beslenme alışkanlıklarını sürdürmeye devam eder ve kimliklerini kaybetmemelerine olanak sağlar. Aynı zamanda göç edilen yerdeki mevcut ve farklı kültürlerle kurulan etkileşim sonucu kültürel yakınlaşma meydana gelir.

Göç ve Kentleşme - Mutfak Kültürü Etkileşiminde Kadının Rolü

Mutfak, zaman ve mekân arasında bağlantı kuran kültürel bir yapıdır. Birçok göçmen için beslenme alışkanlıklarını devam ettirmek, ait olunan kültürün sürdürülmesi açısından önemlidir (Vallianatos & Raine, 2008). Mutfak kültürünün aktarılması ve dönüştürülmesinde kadınlar önemli bir rol oynar. Bu nedenle ailesi ile birlikte göç eden kadınların mutfak kültürüne ilişkin değerlerini korumak ve yaşatmakla birlikte, gidilen yeni yerlerdeki mutfak kültürünü tanınması gibi sorumlulukları vardır (Sam, 2006). Bazı feminist düşünürler toplumsal cinsiyet rolleri gereği kadınlara atfedilen aile içindeki yemek hazırlama rolü ve bu rolü gerçekleştirmek üzere oluşan beklentinin kadınlar üzerinde baskı oluşturduğunu savunurlar (Coltrane, 2000; Beagan vd., 2008). Buna karşın Kanada’ya göç eden Goanlı kadınlarla ilgili yapılan bir çalışmada D’Sylva ve Beagan’ın (2011), Goanlı kadınların yemek yapmayı sadece toplumsal cinsiyet rollerine dayalı bir sorumluluk olarak değil, aynı zamanda mutfağın onlar için otorite sağladıklarının tek yer, bir güç kaynağı olarak tanımladıklarını belirtmişlerdir.

Toplumsal cinsiyet rolleri ve aile içi güç ilişkileri göçle değişime uğrayabilir. Göç sonucu artan kentleşme ile birlikte toplumsal ve ekonomik yaşamda kadınlar daha belirgin hale gelmeye başlamıştır (Burns, 2010). Kadının aile ekonomisine olan katkısı ve bu bağlamda almış olduğu sorumluluk, geleneksel kadınlık görevi olarak görülen işlerdeki sorumluluklar üzerinde değişimler meydana gelmiştir (Şeker & Uçan, 2016). Kanada’ya göç eden kadınlarla yapılan bir çalışmada, babasının yemek yapmaya yardımcı olduğunu söyleyen katılımcı “Eğer kendi ülkemizde olsaydık, babam yemek yapmayı asla öğrenemezdi” ifadesinde bulunmuştur (D’Sylva & Beagan, 2011). Bu durum yaşanan değişim nedeniyle toplum tarafından belirlenen cinsiyet rollerinin de değişime uğradığının bir göstergesidir. Norveç’e göç eden Asya ve Afrikalı kadınlarla yapılan bir diğer çalışmada ise Mellin-Olsen ve Wandel (2005) bazı kadınlar çalıştıkları zaman içerisinde yemek öğünlerinde değişimler olduğunu, daha kolay hazırlandığı için Norveç mutfağında yapılan yemekleri tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Zamanla bu tür mutfak uygulamaların geleneksel yemek kültürünün devamlılığının sağlanması üzerinde bir engel oluşturabileceği düşünebilir ancak göçmen kadınlar etnik kimliğin sürdürülmesinde mutfağı bir araç olarak görürler. Bu nedenle göç edilen yerde yaşanan değişimlere rağmen mutfak kültürlerini sürdürme eğilimleri içindedirler.

Mutfak kültürünün devamlılığının sağlanmasında demografik özelliklerinin etkisi görülür (Akkuş, 2019). Özellikle de kendi kültürü içinde yetişmeyen bireyler farklı kültürlerdeki değişimleri benimsemeye daha yatkındır. Arap ve Asyalı kadınlarla yapılan bir çalışmada Vallianatos ve Raine (2008), göç edilen yerde yeni yeni yiyecekleri denemeyi çocuklarının isteği üzerine gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Kadınlar tanıştıkları yeni yiyecekleri kendi kültürlerine uyarlayarak dönüştürürler. İslam dinine mensup göçmen bir kadının, ev sahibi ülkedeki, mutfak kültüründe yer alan bir yemeği kendi dini değerlerine uygun bir şekilde hazırlayıp çocuklarına sunması buna örnek olarak verilebilir. Yeni yiyeceklerin çoğu zaman sağlık üzerinde de etkileri görülür. Kaliforniya’ya göç eden Hmonglu kadınlarla yapılan bir diğer çalışmada (Vue vd., 2011), kadınların göç edilen yerdeki yiyeceklere çocuklarının sağlığı açısından temkinli yaklaşıklarını belirtmişlerdir. Hmong mutfak kültürünü, etnik kimliklerinin korunmasında ve sağlıklı bir yaşam tarzına uygun gördükleri için devam ettirmişlerdir. Sağlıklı beslenme tarzları ile gittikleri yerdeki

mutfak kültürlerini de etkilemişlerdir. Buna karşın göçmenlerin beslenme alışkanlıklarının göç edilen yerin mutfak kültürü daha sağlıklı olması nedeniyle de etkilenmiştir. İsveç'e göç eden Bosnalı kadınlar ile ilgili bir çalışmada (Jonsson vd., 2002) Bosnalıların göç ettikten sonra beslenme alışkanlıklarında sağlık açısından düzeltilmeler meydana geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Kadınlar mutfağlarında daha sağlıklı besinlere yer vermeye başlamıştır.

Yöntem

Bu çalışmada, göç ve kentleşme-mutfak etkileşiminde kadının rolünü konu alan araştırmaların değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada veri kaynağı olarak "Google Scholar" ve "Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi" (ULAKBİM) veri tabanlarında yer alan ilgili çalışmalar kullanılmıştır. Bu doğrultuda konu ile ilgili 5 farklı anahtar kelime (göç, kentleşme, kültür, mutfak kültürü, kadın) ile ilgili yapılan ayrıntılı literatür taraması sonucu özet bir tablo oluşturulmuştur. Söz konusu tabloda; çalışma ile ilgili genel bilgiler, çalışmanın amacı, kullanılan analiz yöntemleri ve araştırma bulgularına yer verilmektedir. Daha sonraki aşamada ise, ilgili değişkenler ile ilgili gerçekleştirilen tüm bu araştırmalara yönelik genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

Tablo 1. Göç ve Kentleşme - Mutfak Kültürü Etkileşiminde Kadının Rolü İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Yıl	Çalışmanın Adı	Yazar/lar	Amaç	Yöntem	Bulgular ve Sonuç
1995	We Got Our Way of Cooking Things: Women, Food, and Preservation of Cultural Identity among the Gullah	Beoku- Betts J.A.	Georgia ve Güney Carolina Denizi Adaları'ndaki Gullah kadınlarının mutfak kültürünü sürdürmede nasıl bir rolü olduğunu incelemektir.	Nitel araştırma yöntemi (Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği)	Gullah kadınlarının kültürlerini bilinçli bir şekilde korumak amacıyla mutfak kültürlerini devam ettirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yemek yapmanın kadınlığın ve anneliğin bir göstergesi olduğu ulaşılan bir diğer sonuçtur.
1996	Bastard' Chicken or Ghormeh-Sabzi? Iranian Women Guarding The Health of The Migrant Family	Harbottle, L.	İngiltere' ye göç eden İranlı kadınların ev içi ve mutfağdaki konumlarını incelemektir.	Nitel araştırma yöntemi (Görüşme tekniği)	Mutfağın İranlı kadınlar açısından önemli bir konuma sahip olduğu ve ailesinin sağlığı, refahını sağlamak için yemek yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır.
2002	Choice of Food and Food Traditions in Pre-war Bosnia-Herzegovina: Focus Group Interviews with Immigrant Women in Sweden	Jonsson, I. M. Wallin, A.M. Hallberg, L.R.M. Gustafsson, I. B.	Bosnalı göçmen kadınların savaş öncesi beslenme alışkanlıklarını tanımlamak ve İsveç'e göç ettikten sonra beslenme alışkanlıklarının nasıl değişime uğradığını incelemektir.	Nitel araştırma yöntemi (Odak grup görüşme tekniği)	Beslenme tercihlerinde dinin etkisinin görüldüğü ve göç ettikleri yerde mutfak kültürlerini devam ettirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.
2002	Cultural Foodways in Sweden: Repeated Focus Group Interviews with Somalian Women	Jonsson, I. M. Hallberg, L.R.M. Gustafsson, I. B.	İsviçre'ye göç eden Somalili kadınların aileleri için yemek hazırlama ve mutfak kültürlerini devam ettirme olgusuna bakış açılarını araştırmaktır.	Nitel araştırma yöntemi (Odak grup görüşme tekniği)	Kadınların, kültürel kimliklerini korumak için ve çocuklarına bu kültürü aktarmak için mutfak geleneklerini devam ettirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.
2005	Changes in Food Habits among Pakistani Immigrant Women in Oslo, Norway	Mellin-Olsen, T. Wandel, M.	Pencap kentinden Norveç'in Oslo kentine göç eden Pakistanlı kadınların beslenme değişikliği ve bu değişikliklere yol açan faktörlerin incelenmesidir.	Nitel araştırma yöntemi (Görüşme tekniği)	Göçmen kadınların, geleneksel mutfak kültürlerinin zamanla değişime uğradığı ve bu değişimin sağlıklarına etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.
2008	Consuming Food and Constructing Identities among Arabic and South Asian Immigrant Women	Vallianatos, H. Raine, K.	Güney Asya ve Arabistan'dan Kanada'ya göç eden kadınların mutfak kültürlerini nasıl devam ettirdiklerini incelemektir.	Nitel araştırma yöntemi (Görüşme tekniği)	Göçmen kadınlar tarafından yemek pişirmenin, kadın olmanın bir göstergesi olduğu ve bunun da aile üyelerine karşı duyulan sevgi ve saygıyı iletmenin bir aracı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yıl	Çalışmanın Adı	Yazar/lar	Amaç	Yöntem	Bulgular ve Sonuç
2010	Effect of Migration in Food Habits of Somali Women Living as Refugees in Australia	Burns, C.	Somali'den Avustralya'ya göç eden kadınların beslenme biçimlerinde ne gibi değişimlerin meydana geldiğini incelemektir.	Nitel araştırma yöntemi (Görüşme tekniği)	Somalili kadınların alıştığı beslenme şekillerini devam ettirdiği ve yemek kültürlerini koruduğu sonucuna ulaşılmıştır. Avustralyalı kadınlarla beslenme açısından sağlığın karşılaştırılmasında Somalili kadınların beslenme şeklinin daha sağlıklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
2011	"Food is Culture, but It's Also Power": The Role of Food in Ethnic and Gender Identity Construction among Goan Canadian Women	D'Sylva, A. Beagan, B. L.	Kanada'ya göç eden Goanlı kadınların etnik ve cinsiyet kimliklerinin inşasında mutfakın nasıl bir rolü olduğunu incelemektir.	Nitel araştırma yöntemi (Görüşme tekniği)	Goanlı kadınların mutfak kültürlerini devam ettirmeye özen gösterdikleri ve mutfakın göçmen kadınlar tarafından benliğin inşasında bir araç olarak görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır.
2011	Hmong Food Helps Us Remember Who We Are: Perspectives of Food Culture and Health among Hmong Women with Young Children	Vue, W. Wolff, C. Goto, K.	Kuzey Kaliforniya'ya göç eden çocuklu Hmong kadınlarının beslenme alışkanlıklarını kültürleşme ve sağlık açısından incelemektir.	Nitel araştırma yöntemi (Görüşme tekniği)	Hmonglu kadınların beslenme alışkanlıklarının sağlıklı bir yaşam tarzını ve benlik kimliğini temsil ettiği düşüncesi ile mutfak kültürlerini sürdürmeye çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır.
2012	Perceptions of the Host Country's Food Culture among Female Immigrants from Africa and Asia: Aspects Relevant for Cultural Sensitivity in Nutrition Communication	Garnweidner, L. M. Terragni, L. Pettersen, S. K.	Afrika ve Asya'dan gelen göçmen kadınların ev sahibi ülkenin mutfak kültürünü, kendi mutfak kültürlerine göre nasıl algıladıklarını araştırmaktır.	Nitel araştırma yöntemi (Görüşme tekniği)	Göçmen kadınların mümkün oldukça kendi mutfak kültürlerini yaşatmaya çalıştıkları, iş hayatına atılan göçmen kadınların ise ev sahibi ülkenin beslenme şeklinin daha kolay hazırlanmasından dolayı zaman zaman bu mutfak kültüründen yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır.
2016	Göç Sürecinde Kadın	Şeker, D. Uçan, G.	Kadınların göç sürecinde yaşadıkları sorunlar ve değişimleri ikincil veriler aracılığı ile araştırmaktır.	Nitel araştırma yöntemi (Derleme tekniği)	Ailesi ile göç eden kadınların geleneksel kültürlerinin yaşatması gibi birtakım sorumluluklarının olduğuna değinilmiştir. Göç sürecinde beslenme alışkanlıklarının ve çevresel etmenlerin kadınları olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır.
2021	Göç-Kültür Etkileşiminde Kadının Rolü: Mutfak Kültürü Bağlamında Bir Araştırma	Işkın, M.	Göç etmiş kadınların mutfak kültürlerine ait düşüncelerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.	Nitel araştırma yöntemi (Mülakat tekniği)	Kadınları geleneksel mutfak kültürü hakkında bilgi sahibi olmasında demografik özelliklerinin etkili ve göç ettikleri yerde mutfak kültürlerini devam ettirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Göç ve kentleşme- mutfak kültürü ile ilgili yapılan çalışmaların pek çoğunda nitel araştırma yönteminin tercih edildiği ve görüşme tekniğinin kullanıldığı dikkat çekmiştir. İnsan davranışları göreceli olduğu için araştırmacılar tarafından çoğu zaman ölçülmesi zor bir durumdur. Bu nedenle sayısal verilerle insan davranışlarını sınırlandırmak böyle bir çalışma bağlamında verimli sonuçların elde edilemeyeceği düşüncesi ile nitel araştırma yöntemlerinden mülakat, görüşme tekniklerini tercih etmiş olmaları olasıdır. Pek çok araştırmanın Asya ve Afrika ülkelerinden göç eden kadınlar üzerinde yapıldığı tespit edilmiştir. Bu durum göç hareketliliği yönünün gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere doğru olduğunun göstergesidir. Araştırmaların yapıldığı yıllar ile kentleşme artış hızının paralellik gösterdiği tespit edilmiştir. 1950 ve 2010 yılları arasında dünya genelinde kentleşmenin artışı ile göç hareketleri hız kazanmıştır (Önen, 2004). Yapılan araştırmalarda genellikle göçmen kadınların mutfak kültürlerine ait düşüncelerinin belirlenmesi

amaçlanmıştır. Pek çoğu araştırmada kadının mutfak ile ilişkisi; sağlık, din, etnik kimlik ve cinsiyet kimliği açısından ele alındığı görülmüştür. Araştırmacıların bir kısmı göç edilen yerde kadınların mutfak kültürlerini devam ettirdikleri sonucuna ulaşmıştır (Beoku-Betts, 1995; Burns, 2010; D'Sylva & Beagan, 2011; Wolff & Goto, 2011). Araştırmacıların diğer bir kısmı ise göç edilen yerde mutfak kültürünün ve kadınların beslenme tarzlarının değişime uğradığı sonucuna ulaşmıştır (Mellin-Olsen & Wandel, 2005; Garnweidner vd., 2012; Şeker & Uçan, 2016). Yapılan çalışmaların genellikle uluslararası yazına ait olduğu ve henüz ulusal yazında konuya ilişkin yeterli çalışmanın olmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Göç olgusu, mutfak kültürünün yayılması ve farklı kültürlerle etkileşim sürecinin sağlanmasına neden olan bir etkidir. Bu etkileşim sonucu göç deneyimi, yaşanan sosyal ve ekonomik değişim ile birlikte gıda tüketim kalıplarının nasıl etkilendiği ve mutfak kültürünün sürdürülmesinde kadınların nasıl bir rolü olduğu önemli bir araştırma konusudur. Bu amaçla yapılan çalışmada, göç ve mutfak kültüründe kadın konulu araştırmaları değerlendirmeye yönelik bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir.

Yapılan çalışmalarda ulaşılan ortak sonuçlara göre mutfağın, göçmen kadınlar için göç edilen yerde etnik kimliğin korunması ve kültürün sürdürülmesi adına önemli bir araç olarak görüldüğü söylenebilir. Bazı feminist düşünürlerin aksine kadınlar yemek pişirmeyi sorumluluktan ziyade geçmişlerini hatırlamanın ve miraslarını gelecek nesillere aktarmanın bir yolu olarak görmüşlerdir. Göç sonucu kentleşme ile birlikte kadınların ekonomik yaşamda yer alması sonucu mutfakta geçilen süre zarfında değişimler meydana gelmiştir. Bu değişimlerin geleneksel yemeklerin unutulmasına neden olabileceği düşünülmüştür ancak göçmen kadınlar bilinçli bir şekilde mutfak kültürlerini koruma ve sürdürme mücadelesi içindedirler. Yapılan araştırmalarda göç-mutfak kültürü ile kadınlar arasındaki ilişkilerin farklı değişkenlerle ele alındığı tespit edilmiştir. Bu değişkenlerde en çok kullanılan ise cinsiyet kimliğidir. Göçmen kadınlar mutfağı, kadınlığının ve anneliğinin bir göstergesi olarak görmüşlerdir. Geleneksel mutfak kültürlerinin, anneleri ve büyükanneleri tarafından onlara aktarıldığını aynı zamanda onların da mutfak kültürlerini bir miras olarak gelecek nesillere aktarılacağı söylenebilir. Bu çalışma kapsamında göç ve kentleşme-mutfak etkileşiminde kadının rolü farklı boyutları ile kavramsal bir şekilde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma sadece inceleme birimi olarak seçilen terimleri ve bu terimlerle ilgili alan yazında ulaşılabilen çalışmaları kapsamaktadır. Gelecek çalışmalarda bu etkileşimde önemli olabilecek farklı değişkenlerin de ele alındığı daha kapsamlı çalışmaların yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Akkuş, Ç. (2019). Yemek kültürünün sürdürülebilirliğini kadınların demografik özellikleri etkiliyor mu? *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(2), 731-750.
- Aksu, H., & Sevil, Ü. (2010). Göç ve kadın sağlığı. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 134-138.
- Anderson, E. N. (2005). *Everyone eats understanding food and culture*. New York: State University of New York Press.
- Avşar, Ö. Y., & Seçim, Y. (2020). Suriye göçmenlerinin mutfak kültürü uyum süreci; Konya örneği. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 7(2), 209-221.
- Baş, M., Molu, B., Tuna, H. İ., & Baş, İ. (2017). Göç eden ailelerin sosyo-kültürel ve ekonomik değişiminin kadın ve çocuk yaşamına etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 1680-1693.
- Beagan, B., Chapman, G., D'Sylva, A., & Bassett, B. (2008). It's just easier for me to do it: rationalizing the family

- division of foodwork. *Sociology*, 42(4), 653-671.
- Beoku-Betts, A. J. (1995). We got our way of cooking things: women, food, and preservation of cultural identity among the gullah. *Gender & Society*, 9(5), 535-555.
- Beşirli, H. (2011). *Yemek sosyolojisi*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Broomberger, C. (2000). Kuzey İran'da yemek alışkanlıkları ve kültürel sınırlar. İçinde Tapper, R. & Zubaida, S. (Eds.), *Ortadoğu mutfak kültürleri* (s. 186-202), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Burns, C. (2010). Effect of migration on food habits of Somali women living a refugees in Australia. *Ecology of Food and Nutrition*, 43(3), 213-229.
- Coltrane, S. (2000). Research on household labor: modeling and measuring the social embeddedness of routine family work. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 1208-1233.
- Çağlayan, S., & Kemik, A. (2018). Kırdan Kente İç Göç Süreciyle Kadınların İş Yaşamına Katılımları ve Sonuçları. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 43, 143-157.
- Çakır, S. (2011). Geleneksel Türk kültüründe göç ve toplumsal değişim. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 129-142.
- Deniz, A., & Öksüz, M. (2017). Ankara'daki İran restoranları: kültürel kimlik üzerine etnografik bir araştırma. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 15(2), 167-185.
- D'Sylva, A., & Beagan, B. L. (2011). Food is culture, but it's also power: the role of food in ethnic and gender identity construction among Goan Canadian women. *Journal of Gender Studies*, 20(3), 279-289.
- Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum*, 5(9), 9-22.
- Gabaccia, D. R. (1998). *We are what we eat: ethnic food and the making of Americans*. USA: Harvard University Press.
- Garnweidner, L. M., Terragni, L., & Pettersen, S. K. (2012). Perceptions of the host country's food culture among female immigrants from Africa and Asia: aspects relevant for cultural sensitivity in nutrition communication. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 44(4), 335-342.
- Greco Morasso, S., & Zittaun, T. (2014). The trajectory of food as a symbolic resource for international migrants. *Outlines - Critical Practice Studies*, 15(1), 28-48.
- Gürhan, N. (2017). Toplumsal değişim ve yemek kültürü üzerine sosyolojik bir çözümleme: Mardin örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(54), 561-570.
- Harbottle, L. (1997). 'Bastard' chicken or ghormeh-sabzi? Iranian women guarding the health of the migrant family. *The Sociological Review*, 44(1), 204-226.
- Holmboe-Ottesen, G., & Wandel, M. (2012). Changes in dietary habits after migration and consequences for health: a focus on South Asians in Europe. *Food & Nutrition Research*, 56(10), 1-12.
- Holtzman, J. D. (2006). Food and memory. *Annual Review of Anthropology*, 35, 361-378.
- Işkın, M. (2021). Göç-kültür etkileşiminde kadının rolü: mutfak kültürü bağlamında bir araştırma. *Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 258-274.
- Jonsson, I. M., Hallberg, L. R. M., & Gustafsson, I. B. (2002). Cultural foodways in Sweden: repeated focus group interviews with Somali women. *International Journal of Consumer Studies*, 26(4), 328-339.
- Jonsson, I. M., Wallin, A.M., Hallberg, L. R.M., & Gustafsson, I. B. (2002). Choice of food and food traditions in pre-war Bosnia-Herzegovina: focus group interviews with immigrant women in Sweden. *Ethnicity & Health*, 7(3), 149-161.
- Kadioğlu Çevik, N. (1997). Türk mutfağının Akdeniz mutfak kültürünün genel özellikleri yönünden değerlendirilmesinin önemi. 5. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Maddi Kültür Seksiyon Bildirileri, Ankara, Kültür Bakanlığı HAGEM Yayınları.
- Koca, N., & Yazıcı, H. (2014). Coğrafi faktörlerin Türkiye ekmeği kültürü üzerine etkileri. *Turkish Studies*, 9(8), 35-45.
- Kocatürk, G. A. (2021). Türkiye'de kentleşme ve göç olgusuyla ilgili makalelerin dönemsel olarak incelenmesi. *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 3-26.
- Koçak, Y., & Terzi, E. (2012). Türkiye'de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Kurt, A. O. (2010). Yahudilik'te Koşer ve Koşer ekonomisi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(2), 103-149.
- Kuruyazıcı, N. (2001). Almanya'da oluşan yeni bir yazının tartışılması. İçinde Karakuş M. & Kuruyazıcı, N. (Eds.), *Gurbeti vatan edenler-Almanca yazan Almanyalı Türkler* (s. 3-24), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Li, M., & Frieze, İ. H. (2013). Before the big decision: psychological theories on premigration motivation. In Tartakovsky, E. (Ed.), *Immigration policies, challenges and impact* (pp. 3-27), New York: Nova Publishers.
- McMichael, C., & Manderson, L. (2004). Somali women and well-being: social networks and social capital among

- immigrant women in Australia. *Human Organization*, 63(1), 88-99.
- Mellin-Olsen, T., & Wandel, M. (2005). Changes in food habits among Pakistani immigrant women in Oslo, Norway. *Ethnicity & Health*, 10(4), 311-339.
- Oral, B., & Çetinkaya, F. (2017). Sosyolojik bir olgu olarak göç, tanımı, nedenleri ve göç kuramları. *Türkiye Klinikleri J Public Health-Special Topics*, 3(1), 1-8.
- Özkan, R. (2019). Göç olgusu ve toplumsal yapıya etkisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(47), 127-145.
- Sotelu, P. H. (1992). Overcoming patriarchal constraints: the reconstruction of gender relations among Mexican immigrant women and men. *Gender & Society*, 6(3), 393-414.
- Şeker, D., & Uçan, G. (2016). Göç sürecinde kadın. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 200-214.
- Şen, M. A. (2021). Kars mutfak kültürünün Kocaeli'ye göç etmiş karlılar tarafından kullanılma durumunun belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26(45), 257-266.
- TDK (Türk Dil Kurumu) Güncel Türkçe Sözlük, [www.tdk.gov.tr], (15.12.2021).
- Uca, S. (2020). Gastronomi ve din. İçinde H. R. Yüncü (Ed.), *Gastronominin temelleri* (1. Baskı, s.60-87), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Vallianatos, H., & Raine, K. (2008). Consuming food and constructing identities among Arabic and South Asian immigrant women. *Food, Culture & Society*, 11(3), 355-373.
- Vue, W., Wolff, C., & Goto, K. (2011). Hmong food helps us remember who we are: perspectives of food culture and health among Hmong women with young children. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 43(3), 199-204.